

Ο Βιζυηνός του Μουλλά και ο Μουλλάς των «μαθητών» του

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ
«Στους δρόμους της λογοσύνης. Κείμενα για τις θεωρίες και κριτικές»

Φιλολογική επιμέλεια Παν Μουλλάς, επιλεγόμενα-υπόμνημα Βενετα Αικατερίτσου-Μαίρη Μικέ ΜΙΕΤ, Αθήνα 2013, σελ. 796

«Νεοελληνική λογοτεχνία και κριτική. Από τον Διαφωτισμό έως σήμερα»

Πρακτικά Γ΄ Διεθνούς Επιστημονικής Συνάντησης. Μνήμη Παν. Μουλλάς,

Εκδόσεις Σοκόλη-Κουλιεδάκη, Αθήνα 2014

Συμμετοχή στην έκθεση Γ.Μ. Βιζυηνός (Χώρος Τέχνης 24, 2006)

Του **Αριστοτέλη Σαϊνί**

«[...] διότι την τέχνην σας εν Ελλάδι την τρέφουσιν μόνο οι του νεκροταφείου κάτοικοι [...]» Η τελευταία αυτή φράση απευθύνεται φυσικά στους μαρμαράδες-διακοσμητές των τάφων». Ετσι, με ένα εοχάτο ανολοκλήρωτο σχόλιο σε τεχνοκριτικό δοκίμιο του Γ. Βιζυηνού, τελειώνει το δακτυλόγραφο της εισαγωγής του Παν. Μουλλά (1935-2010). Η επιδείνωση της υγείας του δεν επιτρέπει να ολοκληρωθεί η ογκώδης ανθολόγηση του μη φιλολογικού έργου του Βιζυηνού.

Με τους «Δρόμους της λογοσύνης» ο Μουλλάς επιστρέφει στο αγαπημένο ελληνικό πνευματικό «το-

πίο» του 19ου αιώνα, τις «ρήξεις και τις ασυνέχειες» του οποίου μελέτησε με κριτική εμμονή και αναγνωστική ευσυνειδησία στο μάκρος μιας ζωής. Μπορεί η κριτική του εγγρήγορη να τον έστρεφε άλλοτε στο σήμερα και τη συγχρονική λογοτεχνική παραγωγή και άλλοτε στο παρελθόν και τον ελληνικό Διαφωτισμό, πάντοτε όμως επέστρεφε στον 19ο αιώνα. Αυτός είναι ο «βιότοπος» όπου ευδοκίμησε η γραφή του, εδώ πρωτοστράφηκε η κριτική ματιά του νεαρού ερευνητή (με τη διατριβή για τους Πανεπιστημιακούς Ποιητικούς Διαγωνισμούς), εδώ επιστρέφει η ώριμη ματιά του πανεπιστημιακού δασκάλου. Από την εισαγωγή στα

«Νεοελληνικά διηγήματα» του Βιζυηνού (Ερμής, ΝΕΒ, 1980) μέχρι σήμερα, ο Βιζυηνός αλλά και ο Ροϊδής αποτελούν –ο καθένας για διαφορετικούς λόγους– χαρακτηριστικά παραδείγματα του κρίσιμου 19ου αιώνα, στη ζωή και το έργο των οποίων δοκιμάζει ο μελετητής επαναληπτικά τις κριτικές του υποθέσεις. Το βιβλίο για τον Βιζυηνό ακολουθεί εξάλλου δύο σημαντικές εργασίες για τον Ροϊδή (2005, 2010).

Το κύκνειο βιβλίο του Μουλλά συμπληρώνει την εικόνα του ποιητή και διηγηματογράφου Βιζυηνού με αυτήν του μελετητή και θεωρητικού. Το συνολικό έργο του Θρακική συγγραφέα αντιμετωπίζεται «σαν μια τριλογία που

καθορίζεται από ένα σύνολο χωροχρονικών δεδομένων». Η φαναριώτικη ποίηση και οι μπαλάντες, τα διηγήματα και, τέλος, τα δοκίμια και οι μελέτες του ανά χειράς τόμου τέμνονται από τον χρονότοπο της εποχής του και το δίπολο Ανατολή-Δύση, όπου η Αθήνα νοείται «ως η Ανατολή της Δύσης ή ως η Δύση της Ανατολής». Στο βάθος πεδίου ο άνθρωπος και η βιογραφία του, ο φαναριώτικος μακρηνισμός, οι σπουδές στο εξωτερικό και οι δυσκολίες επανένταξης στον ελληνικό χώρο.

Ο τόμος περιλαμβάνει τις πραγματείες «Ψυχολογικά μελέται επί του καλού», «Στοιχεία λογικής» και «Στοιχεία Ψυχολογίας» –που ο Μουλλάς αισθάνεται αναρμόδιος να σχολιάσει, αρκούμενος στην ελπίδα να βοηθήσουν «στην κατανόηση μιας εποχής που ο θετικισμός προελαύνει»–, τη βιβλιοκρισία σε βιβλίο συνποσηφίου για έδρα στο Πανεπιστήμιο (Μαργαρίτου Ευαγγελίδου, «Ιστορία της θεωρίας της γνώσεως»), το λαογραφικό ενδιαφέροντος «Οι καλόγεροι και η λατρεία του Διονύσου εν Θράκη», το σημαντικό θεατρολογικό μελέτημα «Ερρίκος βίβεν», ειδολογική μελέτη της Μπαλάντας και των Τροβαδούρων («Ανά τον Ελικώνα»), επιλογή από τη συμβολή (28 λήμματα από ένα corpus 120) του Βιζυηνού στο «Δεξικόν» των «Μπαρτ & Χίριστ» –ένα αξεπέραστο συνθετικό έργο, που κατάρφερε να «αισθητικοποιήσει στην Ελλάδα τη δυναμική ενός ιδεολογικού συστήματος με φιλοευρωπαϊκές και ταυτόχρονα εθνοκεντρικές συντεταγμένες»– και, τέλος, το προαναφερθέν τεχνοκριτικό δοκίμιο («Αι εικαστικά τέχνη κατά την Α΄ Εικοσθενιαετηρίδα της βασιλείας Γεωργίου Α΄»), «υβριδικό» κείμενο, όπου παράλληλα με την εικόνα του ελληνικού εικαστικού χώρου ο Μουλλάς σχολιάζει τις αναφορές του Βιζυηνού στην «κολοκινθολογική μονομαχία» Ροϊδη-Βλάχου

και τους ποιητικούς διαγωνισμούς της εποχής.

Ο Μουλλάς επιλέγει τα κείμενα (όλα γραμμένα μεταξύ 1885-1892) και γράφει τα 2/5 ενός προλόγου που διακόπτεται απότομα. Οι Β. Αποστολίδου και Μ. Μικέ γράφουν «το πηγάδι της απουσίας». Με ευσυνειδησία και φιλολογική επάρκεια ολοκληρώνουν τη ματαιωμένη έκδοσή. Τα «Επιλεγόμενα» τους εντάσσουν το βιβλίο στο συνολικό έργο του μελετητή, στην τριαντάχρονη ενασφάλιση με το έργο του Βιζυηνού και στις απόπειρες ανασύνθεσης της ελληνικής πνευματικής ζωής των τελευταίων εργασιών (αθησαύριστα κείμενα του Ροϊδη, επιστολές του Φάτου Πολίτη, ξεχασμένο μυθιστόρημα του Γεράσιμου Βόκου κ.ά.) και, το πιο σημαντικό, υποδεικνύουν, με βάση σημειώσεις του συγγραφέα, πιθανούς δρόμους που θα ακολουθούσε ο ανολοκλήρωτος πρόλογος. Για παράδειγμα, οι σωζόμενες λεπτομερείς αποδελτιώσεις δείχνουν ότι η στάση του Βιζυηνού απέναντι στον Ρεαλισμό θα συμπλήρωνε τον σχολιασμό του Μουλλά στο δοκίμιο για τις εικαστικές τέχνες.

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ διαπρεπούς νεοελληνιστή, ο οποίος διδάξε στο ΑΠΘ από το 1977 μέχρι το 2002 και ο τόμος που μόλις κυκλοφόρησε. Με αφορμή τα ερευνητικά και διδακτικά ενδιαφέροντα του τιμώμενου, αποτελεί ένα πανόραμα μελετών –διαφορετικών θεωρητικών αφητηριών και ερμηνευτικών στοχεύσεων– για ποικίλες εκφάνσεις της νεοελληνικής λογοτεχνίας και κριτικής από τα τέλη του 18ου αιώνα έως σήμερα. Όπως, πριν από λίγα χρόνια, η συγγραφή μελετών «Ο Λόγος της Παρουσίας» (Σοκόλης, 2005) ανέδειξε την πνευματική παρακαταθήκη του Πανεπιστημιακού Δασκάλου στους άμεσους μαθητές του, η παρούσα αποδεικνύει ότι το έργο του συνεχίζεται να εμπνέει νέες γενιές φιλόλογων.

Μ. ΦΩΤ.